

Een specifieke aanpak

Marith zit in de tweede klas van de HAVO en haalt heel wisselende cijfers voor school. Op de basisschool kon ze goed meekomen en had ze plezier in school. Haar ouders zien dit steeds minder worden en zien ook een ongelukkige Marith. Ze is perfectionistisch en ze is uren bezig met haar huiswerk. Ondanks haar trouwe inzet lukt het haar niet om al het huiswerk bij te houden en goede cijfers te halen. Marith raakt hier verdrietig door en uit dit door steeds ruzie te maken met haar ouders. Die vinden dat ze minder tijd in haar huiswerk moet steken, maar Marith vindt van niet omdat ze steeds onvoldoendes haalt. Iedere dag is het huiswerk onderwerp van gesprek aan tafel. De andere kinderen gaan zich er ook mee bemoeien en Marith keert steeds meer in zichzelf.

Niels zit op de basisschool en heeft het niet naar zijn zin. Hij komt iedere dag boos uit school en maakt dan veel stampij. Hij schreeuwt dat hij er op school niets van snapt en dat de meester hem helemaal niet begrijpt. Hij maakt zijn sommen en dan zegt de meester dat hij het op de verkeerde manier heeft uitgerekend, maar volgens Niels is dat niet zo. Hij vindt de manier van de meester helemaal niet logisch en gaat deze echt niet gebruiken.

Twee praktijkvoorbeelden die laten zien dat schoolgang invloed heeft op het welbevinden van kinderen. Ze brengen namelijk veel tijd op school door. Maar wat nu als het niet goed gaat op school, omdat het leren niet lukt?

Kinderen met autisme hebben over het algemeen een andere manier van leren. Vaak zien ze enkel losse onderdelen en geen samenhangend geheel. Dit zorgt ervoor dat het hen veel moeite kost om grotere hoeveelheden informatie tot zich te nemen en het verband tussen de verschillende informatie te zien. Het lukt hen onvoldoende om alle informatie in een context te plaatsen. 'Waarover gaat het eigenlijk? Wat is het verband met wat ik al eerder heb geleerd? Wat kan ik doen met deze leerstof?'. Deze vragen worden vaak niet expliciet beantwoord, waardoor het voor een kind met autisme moeilijk te volgen is. Een duidelijke structuur en een

In dit nummer

"Ik snap niet waarom ik al dat huiswerk moet maken en leren, maar ik leer het omdat de juf zegt dat het moet. Soms wil ik wel weten waarom ik iets moet leren, maar vaak weet niemand dat echt."

In deze nieuwsbrief staan de ervaringen van Bram uit groep 7 van de Johannes Bogermanschool in Houten. Hij heeft autisme en wilde op verzoek van de juf iets schrijven over school en leren. Ook zijn juf en de remedial teacher (RT'er) leverden een bijdrage aan deze nieuwsbrief over 'autisme en leren'.

Als eerste staat in deze nieuwsbrief een leerzaam artikel van de hand van een orthopedagoog van het Van Lodensteincollege. Vervolgens is een reactie geplaatst van ouderling Schouls uit Kampen. Hij schrijft over zijn ervaringen met jongeren met autisme op catechisatie. Tenslotte reageren Bram en zijn juffen. Zoals we gewend zijn, sluiten we af met enkele aankondigingen van bijeenkomsten.

Medewerkers van Helpende Handen denken graag met je mee in de vragen die je hebt. Wil je weten wat wij voor je kunnen betekenen? Kijk dan op www.helpendehanden.nl/autisme voor een uitgebreid overzicht van onze dienstverlening of neem contact met ons op.

duidelijk doel in de les helpt dan. Dit geldt overigens niet alleen voor kinderen met autisme. Vooraf aangeven waar je het over gaat hebben, het doel van de les en ook de subonderwerpen concreet benoemen, zorgt ervoor dat een kind ‘kapstokjes’ heeft waaraan het de informatie op kan hangen. Dit vergroot de voorspelbaarheid en daarmee de mogelijkheid voor het kind om de informatie goed te onthouden. Afbeeldingen en overzichten kunnen daarbij ook helpen, waarbij het belangrijk is om goed te kijken of het van toegevoegde waarde is, omdat het anders alleen maar afleidt van de boodschap.

“Geef een kind de tijd om informatie te verwerken.”

Hoofd- en bijzaken

Daarnaast hebben ze moeite om informatie te filteren, waardoor alle informatie voor hen even belangrijk is. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen hoofd- en bijzaken. Kinderen

kunnen hierdoor als het ware ‘verdrinken’ in de grote hoeveelheden informatie en zijn hierdoor heel lang bezig om alles te kunnen onthouden. Soms lukt het hen wel om dit onderscheid te maken, maar gaan ze een bijzaak als hoofdzaak zien. Het maken van een woordweb kan het kind inzicht geven welke informatie belangrijk is om te onthouden en welke informatie minder belangrijk. Ook kan in een woordweb inzichtelijk gemaakt worden welke verbanden er bestaan tussen informatie. Ze hebben daarnaast langere tijd nodig om informatie tot zich te nemen. Het kind moet de tijd krijgen om informatie te verwerken en bedenktijd na een vraag is ook nodig.

Taalgebruik

Kinderen met autisme nemen taal vaak letterlijk, waardoor een uitleg totaal anders geïnterpreteerd kan worden dan daadwerkelijk bedoeld is. Figuurlijk taalgebruik zal dus uitgelegd moeten worden, zodat de leerling weet wat ermee bedoeld wordt.

Plannen en organiseren

In de puberleef tijd worden de executieve functies, zoals plannen en organiseren, sterk ontwikkeld. Een jongere is steeds beter in staat om zijn huiswerk te overzien en te plannen. Bij kinderen met autisme is deze ontwikkeling beduidend minder, waardoor ze hier veel hulp bij nodig hebben. Het gebrek aan overzicht over het huiswerk uit zich vaak in een blokkade. Ze vallen daadwerkelijk ‘stil’ en zijn niet meer in staat om hun huiswerk te leren. Dit levert vaak veel frustratie en ruzies op, omdat ouders graag hun kind het huiswerk goed willen laten doen. Deze frustraties leveren nog meer blokkades op, waardoor er vaak een negatieve spiraal ontstaat. Het is belangrijk om in overleg met school te kijken hoe dit goed aangepakt kan worden. Daarbij kan het bijvoorbeeld helpen om zoveel mogelijk huiswerk op school te laten doen en kleine, concrete opdrachten thuis uit te laten voeren. De lesstof spreiden over verschillende dagen en opdelen in kleinere stukken helpt om

het overzicht te houden. Vaak wordt ook gezien dat kinderen hun leefwerelden sterk scheiden, dus school is school en thuis is thuis. Dit vormt hierdoor een grotere belemmering voor het leren thuis.

Interesse en motivatie

Specifieke interesses worden ook vaak gezien bij kinderen met autisme. Dit kan ervoor zorgen dat een kind voor bepaalde vakken heel hoge cijfers haalt en op andere vakken heel laag scoort, want hoe moeilijk is het om je in te zetten voor een vak dat totaal je interesse niet heeft! ‘Wat voor doel en nut heeft het voor later? Waarom zou ik dit moeten leren?’ zijn veelgehoorde uitspraken. Daar kunnen ze heel stellig in zijn en moeilijk om te buigen. Ze kunnen bepaalde vakken niet in het grote geheel plaatsen, zoals het aanleren van vaardigheden. Het moet concreet en nuttig zijn, want anders beginnen ze er niet aan. Expliciet benoemen van het doel van het leren kan hierin helpen, waarbij het echt in een duidelijke context geplaatst moet worden.

Toepassen

Het toepassen van kennis en vaardigheden vormt vaak een groot probleem. Leerlingen hebben alle informatie vaak opgeslagen zoals ze het tegen kwamen in het boek. Aan de hand van deze opgeslagen informatie een verdiepende vraag kunnen beantwoorden, lukt hen vaak moeizaam. Hiervoor is het namelijk nodig om verschillende informatie met elkaar te combineren en te beredeneren wat het juiste antwoord zou kunnen zijn. Hierbij moeten ze geholpen worden door tijdens de uitleg een mogelijke toepassing expliciet te noemen.

Met de juiste ondersteuning kunnen kinderen met autisme heel ver komen in het leren en hier echt van genieten.

Tekst A.M. Plambeck

Catechisatie voor catechisanten met autisme is nuttig voor alle catechisanten

De laatste jaren is steeds meer aandacht gekomen voor mensen met een vorm van autisme. Het 'nieuwe leren' waarbij jongeren zelf dingen moeten onderzoeken en uitwerken, is voor hen een probleem. Ze lopen nu meer tegen eigen beperkingen op dan bij het 'oude leren', zoals dat 30 jaar geleden plaatsvond: rijtjes leren, plaatsnamen en jaartallen onthouden, grammatica toepassen. Ook catechisatie is steeds interactiever geworden. Ook vindt er meer gesprek plaats bij het verwerken en toepassen van de geloofsleer. De gezamenlijke verwerking en toepassing is winst, juist voor deze jongeren! De interactie tijdens catechisatie kan voor hen echter lastig zijn, waardoor hun mogelijkheden minder worden aangesproken.

Winst voor alle jongeren

Ik ben ervan overtuigd dat rekening houden met deze jongeren ook winst kan betekenen voor andere jongeren. In het kader bij dit artikel staan dertien tips. Ik ben me steeds meer gaan realiseren hoe belangrijk deze aandachtspunten zijn en probeer ze zoveel mogelijk toe te passen.

Reflecteren

Eerlijk is eerlijk. Niet altijd wordt dit in mijn catechisatieles zo gedaan. Gesprekken tijdens de catechisatie leiden er nogal eens toe dat de structuur niet meer helder is. Wel is het belangrijk steeds alert te zijn en zo jezelf weer te verbeteren en terug te keren naar de belangrijkste principes. Als de helft van de tips wordt opgevolgd, is het voor onze jongeren al winst.

Juist in de kerkelijke cultuur van onze gemeenten wordt vaak beeldspraak gehanteerd die voor onze jongeren, zeker voor jongeren met ASS, lastig kan zijn. Het gaat dan om beeldend taalgebruik vanuit de Bijbel en de 'tale Kanaäns', zoals die in de loop van de tijd is ontstaan. Het is belangrijk dat de beelden uit de Bijbel duidelijk worden uitgelegd. Het gebruik van de 'tale Kanaäns' roept andere vragen op. Wat moet eronder worden verstaan en kunnen er ook andere woorden worden gebruikt?

Dit vraagt van catecheten een reflectie op eigen functioneren. Het vraagt ook de moed om bewust andere woorden en een andere aanpak te kiezen. Iets wat ons vertrouwd is, kunnen we moeilijk loslaten. Begin daarom stapje voor stapje aan de verbetering van de les. Het gaat niet om ons, maar om de catechisant. Ook de catechisant met autisme.

Tekst J.A. Schouls

1. Houd een vaste structuur in de catechisatieles.
2. Zet de structuur van de les op papier (print) of gebruik een PowerPoint-presentatie.
3. Noem aan het begin welk thema wordt behandeld.
4. Behandel het Bijbelgedeelte door steeds vragen te stellen over de tekst. Geef als afronding van de bespreking de kern van het Bijbelgedeelte weer.
5. Maak duidelijk wat het Bijbelgedeelte te maken heeft met het thema.
6. Leg aan het begin de verbinding met eerdere thema's, zodat de structuur van de geloofsleer helder wordt. Maak de logica tussen de thema's duidelijk.
7. Schrijf begrippen op het bord en geef relaties weer met pijltjes (niet teveel, houd overzicht!).
8. Geef het thema kort en krachtig weer. 'Minder is meer'. Zorg er wel voor dat de kern begrepen is.
9. Laat dit thema kort en krachtig steeds terugkeren tijdens de les.
10. Maak een theologisch begrip concreet en tastbaar met voorbeelden uit het dagelijks leven.
11. Stel vragen waarbij de catechisanten het thema moeten toepassen op voorbeelden uit de Bijbel of het dagelijks leven.
12. Stel vragen waarbij catechisanten het thema moeten toepassen op hun eigen leven.
13. Maak duidelijk wat de catechisanten de volgende keer moeten leren en/of maken. Laat dit opschrijven of communiceer het via een app of e-mail.

Elk kind is uniek

Veel van de de zaken die in het artikel 'Een specifieke aanpak' worden genoemd, herkennen en zien wij ook bij de leerlingen met autisme bij ons op school. Kenmerkend voor onze leerlingen met autisme is de behoefte aan duidelijkheid en voorspelbaarheid. Zij willen weten wat ze kunnen verwachten. Wat, wanneer, waarom en hoelang, zijn vragen waar deze leerlingen antwoord op willen hebben. Als er veel dingen onduidelijk zijn, komen ze niet tot werken en leren. In alle klassen staat de dagplanning op het bord. In de onder- en middenbouw met behulp van pictogrammen, in de bovenbouw met woorden. Voor sommige leerlingen is dat nog niet genoeg. Zij krijgen dan een eigen planning; hierop kunnen zij de lessen doorstrepen die al zijn geweest. Het is niet altijd mogelijk om het nut van elke opdracht duidelijk aan te geven, soms moet iets gewoon. We helpen de leerling door middel van helpende gedachten om dan toch deze opdrachten te maken, soms wel aangepast of verkort.

Aansluiten bij het kind

Elk kind is uniek en vertoont gedrag dat bij hem past. Dat geldt ook voor leerlingen met autisme. Een hulpmiddel dat bij de ene leerling helpend is, roept bij een ander veel weerstand op. In de afgelopen jaren hebben we dan ook gemerkt dat het heel belangrijk is om een vertrouwensband op te bouwen met deze leerlingen. Zowel door de leerkracht voor de klas als een remedial teacher buiten de klas. Het helpt hen als duidelijk is bij wie ze terecht kunnen met hun vragen. Iemand die hen kan helpen om duidelijkheid en overzicht te creëren in de in hun ogen vaak chaotische schoolwereld.

Twee werelden

We herkennen het beeld dat school en thuis twee losstaande werelden zijn, die niet bij elkaar passen. Vooral bij het maken van huiswerk botst dit vaak in het hoofd van de leerling. Thuis een opdracht maken voor school zorgt voor veel onrust en tegenstand in hun hoofd. Ook hebben ze vaak veel moeite om aangeleerde vaardigheden in verschillende

situaties toe te passen. Als ze bij de juf in groep 4 hebben geleerd om een vinger op te steken als je iets wil vragen, is dat voor hen niet automatisch ook in groep 5 zo, tenzij de juf van groep 5 dit duidelijk aan hen heeft verteld. Herhaling is ook in dit verband de beste en meest duidelijke leermeester.

Maskeren en kopiëren

De leerlingen bij ons op school zijn vaak hoog functionerende leerlingen met autisme. Zij kunnen veel onrust verbloemen en verbergen. Vooral meisjes zijn erg goed in het kopiëren van het gedrag van hun klasgenootjes. Hierdoor kan het gebeuren dat een leerling thuis ontploft door iets wat er op school is gebeurd, terwijl de leerkracht die dag een leerling zag die met alles meedeed en niet liet zien dat het teveel was. Om helder te krijgen hoe een leerling bepaalde lessen beleeft, zijn korte lijntjes met thuis dus erg belangrijk. Als de leerling thuis een meltdown (woedeaanval) krijgt over iets wat er op school is voorgevallen, is er contact met de leerkracht via een appje of via de mail. Zo weet de leerkracht hoe de leerling de schooldag heeft ervaren en kan zij aan de ouders doorgeven wat zij heeft gezien. Hierdoor ontstaat er een helder beeld voor zowel de ouders als de leerkracht. Leerlingen met autisme dragen in sociale situaties vaak een masker. Een leerling in groep 7 zei het als volgt: "Als ik me rot voel en boos kijk, vraagt iedereen wat er is. Maar als ik dan glimlach en rondloop, laat iedereen me met rust." Een andere leerling zei: "Als iedereen lacht en ik weet niet waarom, dan lach ik gewoon mee. Dan val ik niet op."

Reflectie

Een leerling met autisme begeleiden vraagt veel van een leerkracht. Je past je lessen op de leerling aan en houdt rekening met de hulpmiddelen die de leerling nodig heeft om te kunnen functioneren in jouw groep. En als het dan toch misgaat, vraag je je constant af: "Wat had ik anders kunnen doen, hoe voorkom ik dit een volgende keer?" Maar het levert ook veel op. Vooral als je ziet hoe een leerling groeit en steeds meer aankant.

**Tekst Marieke van Dam,
leerkracht groep 7 -
Alina de Heus,
remedial teacher -
Joh. Bogermanschool, Houten**

Bram vertelt

Ik snap de boosheid van Niels niet. Wel dat hij het op zijn manier wil doen. Dat wil ik ook. Maar waarom boos worden op de juf? Het is niet zo erg om naar school te gaan. Het is allemaal prima. Alleen als we iets vreselijks hebben, zoals spelling of cito. Dat is saai. We moeten ook vaak onzindingen doen en leren. Maar dan ga ik voor de tien. Het gaat om het cijfer. Huiswerk maken en leren is ook saai. Ik snap niet waarom dat allemaal moet, maar ik leer het dan omdat de juf zegt dat het moet. Soms wil ik wel weten waarom ik iets moet leren, maar vaak weet niemand dat echt. Gelukkig heb ik dan mijn vriend, die helpt mij dan. Hij is een soort van Wikipedia. In de klas heb ik een hekel aan een lange uitleg bij een taak en ik wil ook geen beurt krijgen. Ik steek nooit mijn vinger op. De juf weet dat en houdt er rekening mee. En ik kan niks beantwoorden als er niets wordt gevraagd, dus doe ik dat ook niet. Je moet dingen heel duidelijk vragen en ook zeggen wie het antwoord moet geven. Tegenwoordig word ik niet meer zo boos in de klas. Ik kan dingen nu negeren. Of ik vraag aan mijn vriend of hij boos is. Hij is ook nooit boos. School is saai. Dat is nu eenmaal zo. Maar het is niet erg om ernaar toe te gaan.

Met behulp van brainblocks bespreken Bram en juf Alina de schooldag.

Ervaren dat je niet de enige bent...

In kleinschalige gespreksgroepen ontmoeten volwassenen met autisme of ADHD en een (boven)gemiddelde intelligentie elkaar. Een vrijwillige gespreksleider leidt het gesprek. Door de start van een nieuwe gespreksgroep en enkele wisselingen, zijn er open plaatsen in verschillende gespreksgroepen. [Klik hier voor meer informatie \(www.helpendehanden.nl/gespreksgroepen\)](http://www.helpendehanden.nl/gespreksgroepen)

Activiteiten

JONGEREN MET AUTISME

Voor jongeren met autisme en een (boven)gemiddelde intelligentie wordt zaterdag 5 maart 2022 in Woerden een jongerendag gehouden. Het thema Autisme en een relatie wordt behandeld door B.J. (Ben) Zijl. [Meer informatie](#)

AUTISME EN VERSTANDELIJKE BEPERKING

Voor ouders van kinderen met autisme en een verstandelijke beperking wordt donderdag 10 maart 2022 in Alblasersdam een bijeenkomst gehouden. Het thema is Loslaten is anders leren vasthouden (deel I) – logeren en wonen. Deze bijeenkomst is ook online te volgen. [Meer informatie](#)

STUDIEDAG: LEVEN MET AUTISME Autisme Platform Autisme in de kerk organiseert zaterdag 2 april 2022 in Kesteren

een studiedag voor (jong)volwassenen met autisme, hun gezinsleden en andere belangstellenden.

[Meer informatie](#)

JONGEREN MET AUTISME

Op 4 juni 2022 wordt er een jongerendag gehouden voor jongeren met autisme en een (boven)gemiddelde intelligentie. Het thema van deze dag gaat over vrijetijdsbesteding, en zal worden gecombineerd met samen bowlen.

Reserveer alvast deze datum

Voor de activiteiten geldt dat deze doorgaan onder voorbehoud van maatregelen rondom de verspreiding van het coronavirus.

Colofon

Deze nieuwsbrief verschijnt vier keer per jaar en wordt verspreid onder de mensen die bij Helpende Handen geregistreerd staan als belangstellenden voor onze activiteiten en publicaties over autisme.

Voor alle toekomstige data in deze nieuwsbrief geldt: Deo volente.

Redactie: Inge van Hell-
van Dijke en Bart-Jan
Noorlander
Eindredactie: Bart van der
Meijden